

Paraules clau
gestió, esport, edat escolar, estratègies d'anàlisi

Estratègies d'anàlisi de l'esport en edat escolar a la província de Huelva

Alberto Nuviala Nuviala

Llicenciat en Educació Física i professor associat de la Universitat de Huelva

Pedro Sáenz-López Buñuel

Doctor en Ciències de l'Educació.

Llicenciat en EF. Professor titular de la Universitat de Huelva.

Director del Servei d'Esports

Abstract

School age sports signifies huge numbers of boys and girls and means an important investment of the administrations in the educative values that this cultural activity implies. The Huelva local government, worried by these facts and with the idea of improving its programs aimed at the school population, organized a school sporting seminary that studied the situation in the province and made various suggestions for its improvement.

In the present article we comment on the methodology that has been followed in carrying out this work, the dynamics of the seminary and also discuss the more meaningful results about the reality of school sport in Huelva province and the proposals for improvement. The analysis as well as the methodology and the results could be useful in other contexts.

Resum

L'esport en edat escolar mobilitza una gran quantitat de nois i noies i suposa una important inversió de les administracions pels valors educatius que té aquesta activitat cultural. La Diputació Provincial de Huelva, preocupada per aquestes dades i per tal de millorar els seus programes orientats a la població escolar, va organitzar un seminari d'esport escolar que va estudiar la situació de la província i va plantejar propostes de millora.

En l'article present comentem la metodologia que hem seguit en la realització d'aquest treball i la dinàmica del seminari, i discutim els resultats més significatius sobre la realitat de l'esport escolar a la província de Huelva i les propostes de millora. Tant l'anàlisi com la metodologia i els resultats podrien ser útils en altres contextos.

Introducció

L'esport és una realitat social de gran rellevància, no solament en la seva faceta

d'espectacle, sinó també per la gran acceptació que té l'anomenat "esport per tothom". Les administracions confirmen l'opinió de nombrosos autors que valoren la importància de la pràctica esportiva, no solament per l'adquisició d'unes certes habilitats i destreses, sinó per l'enorme influència que aquesta activitat té en la formació d'hàbits i en la creació de valors. La inversió en instal·lacions i programes esportius és cada vegada més gran per part d'ajuntaments, diputacions i comunitats autònomes. En l'estudi que presentem, ens centrem en l'esport en edat escolar que es desenvolupa a la província de Huelva, per la qual cosa començarem per definir el concepte.

El Manifest sobre l'esport en l'edat escolar (1992), el defineix com totes aquelles activitats físicoesportives de caràcter recreatiu o competitiu, que es desenvolupen en horari no lectiu, independentment de qui les organitza i del lloc on es realitzen, adreçades a la població en edat escolar, en el marc de l'ocupació del temps lliure i, per tant, de participa-

ció voluntària. D'altra banda, a Andalusia, amb la Llei 6/1998, de 14 de desembre, Llei de l'Esport, es defineix l'Esport en l'edat escolar, com aquelles activitats físicoesportives que es desenvolupen en l'horari no lectiu, adreçades a la població en edat escolar i de participació voluntària.

Per a Blázquez (1995), igual que per a Añó (1997), l'esport escolar ens acosta, primer de tot, a l'activitat física i a l'esport que es desenvolupa en el marc de l'escola. Es tracta, doncs, de l'activitat o competició que es realitza a l'escola o mitjançant aquesta. Posteriorment, i més concretament des dels anys 80, ens acostem a una altra concepció, aquella mena d'activitat física que es desenvolupa durant el període escolar, al marge de les classes obligatòries d'EF i com a complement d'aquestes.

Actualment està més estesa la segona opció, ja que segons Blázquez (1995) l'esport com a fenomen social ha superat la frontera dels centres escolars per inserir-se dins el teixit social. Gómez i García (1993), citats per Blázquez (1995), entenen l'esport escolar com a *"tota activitat físicoesportiva realitzada per nens/es i joves en edat escolar, dintre i fora del centre educatiu, també la desenvolupada en l'àmbit dels clubs o d'altres entitats públiques o privades, considerant, per tant, esport escolar com a sinònim d'esport en l'edat escolar"*.

El grup d'experts que van formar el Seminari de l'Esport escolar a la província de Huelva, que més endavant explicarem, van entendre aquest esport com a: *"tota activitat físicoesportiva realitzada per escolars, en període no lectiu, des de la seva incorporació al sistema educatiu fins que entren a la universitat"*.

Les escoles esportives de caràcter municipal o les escoles esportives de clubs i federacions, es consideren també com a part d'aquest esport escolar. Añó (1997) considera que la participació com a tals dels centres escolars, amb els seus propis alumnes, ja no es dona, i l'actual organització de l'esport escolar permet la participació per col·legis (amb alumnes d'altres centres), clubs o municipis, i també la

participació en Campionats d'Espanya per seleccions autonòmiques.

Añó (1997) opina que els conceptes de participació i competició van molt units, i fins i tot s'introdueix un nou element, com ho són els Centres d'Iniciació Tècnica. Continua afirmant que el canvi que es produeix és molt significatiu en introduir sota el mateix epígraf les competicions federades, i dividir l'esport escolar en dos:

- Esport escolar participatiu.
- Esport escolar competitiu.

Tanmateix, per a Blázquez(1995) la pràctica més habitual que s'ofereix sota aquesta terminologia és la competitiva, jocs esportius escolars o jocs escolars, és a dir, la recerca d'un "rendiment".

Una de les més grans dificultats, segons Blázquez (1995), per a les institucions és la d'acotar o estructurar l'esport escolar en diferents categories (benjamí, aleví, infantil i cadet). Per a Blázquez això té una importància relativa, atès que des d'un punt de vista biològic i pedagògic és difícil d'establir fronteres. Nosaltres, a la nostra província, no hem d'oblidar el descens de la natalitat i la migració de la població rural cap a les ciutats, amb la consegüent minva del nombre total de nens/es en el món rural, cosa que provoca més dificultats per delimitar les categories, o la necessitat d'unir nens i nenes en la mateixa disciplina competitiva.

Amb relació a les característiques de l'esport a l'edat escolar, Delgado (1995) cita un estudi de 1988, del Ministeri de Sanitat i Consum, realitzat a nens/es de 6è a 8è d'EGB, sobre conductes saludables; en destaca les dades següents.

- Una pràctica habitual esportiva la realitzen un 29 %.
- El 49 % no practica cap esport organitzat fora de l'àmbit escolar.
- El 53 % participa en competicions des de l'escola, però, d'aquests, un alt percentatge (2 de cada 3) ho fa de forma esporàdica.
- A més a més, solament 3 de cada 10 són noies.

- El 33 % dels nois pertanyen a algun club privat o federat, però, d'aquests, el 12% no hi participen activament i es detecta que pertanyen a sectors més afavorits.

Factors importants a tenir en compte són l'augment de l'edat de l'ensenyament obligatori, cosa que produeix un canvi de programes i actuacions en aquesta població. Un altre factor a considerar, són les actuacions que en els últims anys han anat desenvolupant les Institucions Públiques en el camp de les infraestructures i els programes d'activitats.

Totes aquestes qüestions i d'altres que puguin haver influït en l'actitud i en les accions de l'evolució esportiva de la població jove, cal que siguin referents de les possibles actuacions i propostes de futur que es produeixin en aquest àmbit.

Tota aquesta complexitat social de l'esport en l'edat escolar va encoratjar la Diputació Provincial de Huelva a estudiar la realitat d'aquesta província, per tal d'establir propostes de millora del servei que ofereixen els municipis. Com ara explicarem, es va crear un Seminari Provincial permanent sobre l'Esport en l'Edat Escolar, on es va analitzar la situació actual.

Objectius

L'objectiu fonamental d'aquest Seminari era el disseny d'una proposta de futur que esdevingués un compromís d'actuació i de posada en marxa a tota la província. Més concretament, els objectius que ens vam plantejar en aquest projecte van ser:

- Analitzar la realitat de l'esport en l'edat escolar a la nostra província.
- Conèixer experiències del foment de l'esport en l'edat escolar.
- Proposar mesures i actuacions per millorar el desenvolupament de l'esport municipal a l'edat escolar.
- Aprofundir en els resultats i intervencions efectuades en la promoció de l'esport a l'edat escolar, a la nostra província i fora d'aquesta.

Metodologia

Les investigacions de les ciències socials, durant la primera meitat del passat segle, han utilitzat els denominats mètodes quantitius, l'objectiu dels quals és tractar d'establir lleis universals des de l'estudi de la realitat que se suposa simple i fragmentable. El rigor en la presa de dades i en l'anàlisi no permet a l'investigador emetre cap valoració subjectiva o personal. En les últimes dècades, les investigacions quantitatives estan sent fortament qüestionades, per ser considerades poc realistes i no tenir en compte el caràcter social i subjectiu de la situació objecte d'estudi.

D'altra banda, Erickson (1989) assegura que, dintre de les ciències socials, els orígens de l'enfocament qualitatiu es remunten al segle XVIII, però que no s'implanta com a model d'investigació, alternatiu al corrent positivista, fins a la dècada dels 60 a Anglaterra i dels 70 a d'altres països. Per a Colás i Buendía (1994, pàg. 49), el postulat bàsic és que *"la ciència no és quelcom d'abstracte i aïllat del món, sinó que depèn del context social"*. D'altra banda, la conducta humana no pot explicar-se com d'altres fenòmens de les ciències naturals, perquè és més complexa i diferent que en d'altres éssers vius. Per tant, aquest model d'investigació relativitza les teories i qüestiona la universalitat i objectivitat, ja que cada societat té els seus valors i aquests canvien amb el temps.

A diferència del model positivista, l'investigador no es manté al marge, sinó que s'implica en el procés de relacions humanes que comporta la investigació, cosa que fa que s'hi produeixin constants interaccions i influències. Biddle i Anderson (1989) afirmen que, en submergir-se en la dinàmica d'una entitat social, l'investigador pot descobrir fets o processos que possiblement passarien inapercebuts si utilitzés d'altres mètodes més superficials o estandarditzats. El gran problema d'aquest model és que no se'n poden generalitzar els resultats.

Una crítica a aquest model és de quina manera garantir les condicions de legitimitat. Aquest problema es resol, seguint

Zabalza (1988), amb una correcta fonamentació teòrica, amb una adequada utilització de diversos instruments (diaris, entrevistes, grups de discussió, etc.) i amb la triangulació de les dades. Per a Marcelo (1994b, pàg. 39), la triangulació pot definir-se com *"la combinació de mètodes en l'estudi del mateix fenomen"*. Per aquesta raó, la tendència actual és combinar instruments quantitius i qualitius i comparar-ne els resultats. En aquest estudi, hem utilitzat un qüestionari (quantitatiu) i un grup de discussió (qualitatiu), encara que, per problemes d'espai, en aquest article presentem la part qualitativa i les conclusions més significatives.

Grups de discussió

Es tracta, com afirma Benedito (1977), d'un intercanvi d'idees i opinions d'un grup reduït de persones, que tenen un interès comú per discutir sobre un tema. *"Els membres d'un grup de discussió interaccionen i comparteixen una informació que possiblement no podríem obtenir mitjançant entrevistes individuals, qüestionari o d'altres tècniques de recollida de dades"* (Krueger, 1991, pàg. 46). Aquesta estratègia col·laborativa d'interacció entre col·legues ha de desenvolupar-se en un ambient no problemàtic i fora de l'horari de treball (Rodríguez, 1997).

Les característiques d'un grup de discussió les sintetitza Medina Casaubón (1995, pàg. 80) en les següents:

- Ha de tenir un mínim d'**homogeneïtat** per mantenir la simetria de la relació dels components del grup.
- Ha de tenir un mínim d'**heterogeneïtat** per assegurar la diferència necessària en tot procés de parla.
- El grup ha de ser **reduït**, normalment entre 5 i 10.
- Afavorir un **clima** relaxat, de confiança, no hostil.
- Han de recollir-se les **dades qualitatives** per a la seva anàlisi posterior.
- S'obtidran les **conclusions** més o menys consensuades al final de la reunió.

- Permet que la **responsabilitat** sigui compartida per tots els que formen part del grup.

Els avantatges d'aquesta formació en grup són, segons exposa el MEC, les següents:

- És més enriquidora, ja que es contrasten opinions, s'intercanvien coneixements i experiències i s'aporten suggeriments.
- Produeix cohesió entre els membres.

Pot ser el motor per engegar d'altres experiències educatives.

- Permet aprofitar millor els recursos disponibles.
- Necessita un coordinador.
- Exigeix que els membres de l'equip s'impliquin.
- Exigeix que les aportacions siguin constructives.
- És més eficaç.
- Fomenta la reflexió i la connexió teoria-pràctica.

Les sessions del seminari s'han desenvolupat com a grup de discussió que, segons Benedito (1977), ha de tenir: a) un tema de discussió que estigui previst, b) que l'intercanvi d'idees segueixi un cert ordre, i c) que es designi un professor coordinador. Medina Casaubón (1995) afegeix que el local ha de ser adequat, que s'han d'extreure unes conclusions per consens i que s'enregistraran en cinta magnetofònica. Howey i Zimpher (1989) i González (1988) desenvolupen un disseny similar, en el qual, després de la presentació breu d'un tema, es discuteix en petits grups i se suggereixen solucions. Prenent com a base aquestes investigacions, la proposta de l'esquema general de cada sessió, amb la flexibilitat que la pròpia dinàmica exigeixi, era:

- Breu presentació del tema a tractar per part de l'encarregat de diputació o dels coordinadors o directors. Es començava la sessió exposant les dades més rellevants que la diputació volia aportar i seleccionant les dades del qüestionari més significatives.

Taula 1.
Perfil dels components del seminari.

	Monitor	Mestre	Llic. EF	Psicòleg	Humanitats	Gestors			DxT	Polític	Costa	Camp	Muntanya
						Diput.	Ajunt.	U.H.U.					
Juan Rodríguez Pérez	•				•				•				•
Pilar Martín García				•					•			•	
José Carrasco Carrasco	•										•		
J. Antonio Fernández Susino		•					•			•	•		
F. Antonio Martín Martín	•	•					•		•	•		•	
Alberto Gálvez Saracibar			•			•			•				
Pedro Sáenz-López Buñuel			•					•	•				
Antonio B. La O Leñero						•			•				
Jorge Puente Delgado		•				•			•				
Oscar Plaza Pérez		•				•			•				
Alberto Nuviala Nuviala			•					•	•				

- Torn de paraula de cada participant, perquè donés la seva opinió.
- A partir dels temes que anaven sorgint, s'obria un debat moderat pel coordinador.
- S'orientava el debat intentant analitzar els aspectes positius i negatius de la realitat estudiada i es proposaven solucions alternatives.
- Elaboració d'una acta de la sessió per part del secretari i d'unes conclusions del tema tractat per part dels coordinadors, que eren consensuades amb la resta de participants en la sessió següent.

Composició del seminari

En el desenvolupament del seminari hem procurat crear un ambient actiu i participatiu en què tots els membres se sentin lliures per opinar i investigar. D'altra banda, la composició ha estat interdisciplinària; hom ha buscat persones coneixedores de l'esport provincial, que tinguin una formació diferent, perquè les opinions siguin més enriquidores.

En la composició del seminari s'inclouïa un representant de l'Àrea d'Esports de la Diputació, els dos directors, professors de la Universitat de Huelva, representants de municipis petits i grans, algun gestor es-

portiu, un representant del sector educatiu escolar, del món federat, tots ells amb diferent formació inicial. Un altre factor que vam fer servir és la representació de les diferents comarques de la província de Huelva. El grup es va completar amb un secretari que va aportar l'Àrea d'Esports de la Diputació. A la taula 1, podem veure la composició final del seminari.

Resultats i discussió

Grup de discussió

Instal·lacions

Les conclusions del seminari, en relació a les instal·lacions de la província de Huelva, el debat de les quals va ocupar dues sessions, van ser:

- **Instal·lacions mínimes a cada municipi.** Gràcies a l'avenç que s'ha produït en els últims anys, podem considerar que existeixen unes instal·lacions esportives mínimes a tots els municipis de la província de Huelva.
- **Pla director.** Es va considerar necessari concretar un pla director de les instal·lacions mínimes per municipi i per comarca. Aquest Pla Provincial recolliria les instal·lacions mínimes, d'acord amb diverses variables, com ara el nombre

d'habitants, la situació geogràfica, el nombre d'usuaris, etc. D'altra banda, es podria aportar un seguit de recomanacions pràctiques que han de complir les instal·lacions.

- **D'altres Instal·lacions a construir.** D'acord amb aquest Pla Director, els propers projectes se centraran a augmentar la qualitat dels espais existents i a construir noves instal·lacions (nous pavellons coberts, piscines cobertes i pistes d'atletisme). D'acord amb l'estudi realitzat per la Diputació Provincial de Huelva i de la demanda dels municipis, s'ha d'anar abordant la construcció d'aquestes instal·lacions esportives, o d'altres, que garanteixin un equilibri mínim entre comarques, especialment en grans instal·lacions com ara piscines cobertes o pistes d'atletisme.
- **Instal·lacions no convencionals.** Davant la demanda de pràctiques físicoesportives, especialment de tipus recreatiu, cal conscienciar els municipis de la importància de construir instal·lacions d'esports no convencionals; en destaquem dos:
 - ♦ **Parcs infantils.** La població de 0 a 8 anys no practica esports convencionals, però sí que desenvolupa nombrosos jocs adaptats a la seva edat.

- ◆ Terrenys d'aventures. L'entorn de molts municipis de Huelva i l'auge de les activitats esportives en el medi natural inviten a construir-hi instal·lacions naturals adaptades.
- **Utilitzar d'altres instal·lacions.** Alguns municipis han aprofitat instal·lacions culturals o d'exposicions, per a ús esportiu. Aquests espais multifuncionals són recomanables en determinats contextos, especialment per a algunes especialitats, com ara el tennis de taula, els escacs, els esports de lluita, el bàdminton, etc.
- **Ubicació.** La ubicació dels espais esportius ha de situar-se al més a prop possible del centre escolar, per afavorir-ne l'ús en horari lectiu i extraescolar.
- **Manteniment.** Tot espai esportiu ha de dissenyar-se amb un pla d'ús i manteniment de les instal·lacions. Una instal·lació té un cost periòdic de neteja, personal, avaries, etc. El municipi ha de ser conscient d'aquestes despeses, que es veuran recompensades si la instal·lació té una alta rendibilitat social.
- **Instal·lacions esportives escolars.** La utilització de les instal·lacions escolars en horari no lectiu és una realitat a quasi tota la província; recomanem que continuï millorant a tots els centres educatius i municipis.
- **Programa de dotació.** La Diputació respon a la demanda dels municipis en relació a la dotació de materials inventariables, després de realitzar un estudi de les necessitats reals. Aquest programa funciona bé, encara que cal destacar l'escassa demanda i dotació de materials relacionats amb esports reduïts, com ara cistelles de minibàsquet, porteries de futbol 7, d'handbol 5, etc.
- **Programa de material fungible.** La Diputació envia pilotes de diferents esports als municipis on hi ha monitors subvencionats per aquesta institució. Fins ara no hi ha hagut peticions d'altres menes de materials, com ara cèrcols, piques, cons, cordes, etc.

Tècnics

- **Formació inicial.** La titulació acadèmica o esportiva dels monitors de les escoles esportives ha sofert un canvi important

en els últims anys, ja que ha augmentat el nivell de la formació inicial de les persones dedicades a entrenar els nens i nenes. Considerem molt important l'interès dels responsables polítics per contractar monitors i gestors qualificats.

- **Mestres especialistes en EF.** La incorporació dels diplomats en magisteri en l'especialitat d'Educatió Física ha estat espectacular els darrers anys. La qualitat del procés d'ensenyament/aprenentatge i l'aplicació d'una metodologia on l'educació del nen està per damunt de tot, ha millorat significativament, i encoratgem a aconseguir que continuï gràcies a la incorporació d'aquest col·lectiu. Malgrat tot, cal reconèixer que la formació esportiva d'aquests diplomats és insuficient. Cal que la vagin adquirint mitjançant els cursos de les federacions i del programa de formació de la Diputació.
- **Tècnics Esportius.** La majoria de monitors de les escoles té alguna titulació esportiva, i això és important i necessari. Als que no en tinguin, caldria facilitar-los que es treguin el títol de la seva especialitat esportiva. Aquest col·lectiu acostuma a tenir una bona preparació específica, però, en ocasions, manca d'una formació psicopedagògica, la qual caldria facilitar-los mitjançant el programa de formació.
- **Altres titulacions universitàries.** Hi ha un percentatge minoritari de monitors amb titulació universitària que, si aconseguen el títol esportiu, esdevenen un col·lectiu d'interès ja que, a grans trets, hem de considerar el pas per la Universitat com una aportació personal molt positiva per a la seva actitud amb els nens i amb la receptivitat cap a la seva formació.
- **Formació permanent.** En qualsevol ocupació, cal que existeixin possibilitats d'actualització dels treballadors. Per tant, malgrat els avenços en la formació inicial dels monitors de les escoles esportives, considerem d'enorme interès mantenir i millorar el programa de formació permanent que ofereix la Diputació des de fa uns quants anys.
- **Programa de formació.** Aquest programa ha sofert canvis al llarg de la seva

posada en pràctica. Després de l'experiència, recomanem acostar la formació als municipis, utilitzant diverses estratègies de formació com ara:

- ◆ cursos de perfeccionament genèrics i per esports,
- ◆ organitzar supervisions d'experts individuals o en grup,
- ◆ fomentar el treball en equip de diversos monitors al voltant d'algun entrenament,
- ◆ facilitar publicacions,
- ◆ etc.

Una altra aportació que hem recollit és la diferència en la formació de cada col·lectiu:

- ◆ Per exemple, els mestres necessiten més especialització esportiva, mentre que els titulats esportius necessiten més formació psicopedagògica.
- ◆ Convé sistematitzar la formació permanent; una altra aportació podria ser realitzar cursos per nivells, d'acord amb els anys que portin treballant (nivell d'iniciació, nivell mitjà o nivell avançat).

Per programar d'acord amb la demanda, recomanem sol·licitar als municipis i escoles esportives que expressin les necessitats i carències en formació, tenint en compte l'especialitat esportiva. També és recomanable que els cursos es facin en horari que no interfereixi en el treball.

- **Continuïtat.** La manca de continuïtat dels tècnics és un dels problemes més grans. La principal causa n'és l'escassa remuneració, que provoca que molts abandonin quan troben treball, especialment els monitors amb més titulació. Entre les possibles solucions a aquest problema, de difícil solució, es van apuntar el foment de l'associacionisme esportiu, la contractació d'empreses de serveis o mancomunar serveis esportius per augmentar la remuneració. Com que en molts casos és inevitable, es recomana tenir una planificació amb les línies de treball, perquè el canvi de monitors no suposi una transformació dràstica en la metodologia de treball.

- Finalment, es denota una falta de publicitat en els concursos públics de monitors, cosa que facilitaria que hi accedis personal més qualificat.

Activitats

Les conclusions sobre els diferents programes de la Diputació Provincial orientats a l'edat escolar podem sintetitzar-los en:

- **La província en joc.** Aquest programa és una competició que organitza la Diputació, per a nois i noies en edat escolar, dels esports més populars. Entre els aspectes positius d'aquesta competició podem destacar:
 - ◆ És adient perquè tots els nens que ho desitgin puguin competir.
 - ◆ La seva filosofia de participació per damunt de la competició.
 - ◆ La subvenció de la Diputació per als desplaçaments i per als arbitratges.
 - ◆ El caràcter obert, que permet competir a escoles esportives municipals i clubs.
 - ◆ L'amplitud de les categories.

Els problemes que es van comentar van ser:

- Els partits entre setmana.
- La formació i seriositat dels àrbitres.
- L'existència d'un sol tècnic que ha de portar diversos equips.
- La durada de la competició, que és molt curta.
- La poca varietat d'esports i la desproporció d'equips de futbol sala.
- La desigualtat en el nivell entre alguns equips.

Algunes propostes que es van sospesar per solucionar aquests problemes van ser:

- Realitzar les competicions per concentracions de municipis d'una mateixa comarca, permetent que els mateixos responsables dels ajuntaments siguin els qui les organitzin.
- Fomentar competicions multiesportives, admetent que un nen jugui en diversos esports o que en alevins els equips puguin ser mixtos.
- Continuar formant àrbitres i proposar que surtin dels clubs esportius.

- Desenvolupar una activitat formativa dels implicats a cada comarca on, a més a més de col·laborar en la formació tècnica, es posin d'acord en les regles i amb els àrbitres que portaran la competició.

Circuit de vòlei platja

Es va comentar en què consistia i se'n va valorar l'organització. Per exemple, que la competició dels nens es realitzés en un sol dia, el fet d'intentar que les parelles juguin el major nombre de partits, o el fet que hi hagi pistes recreatives per als qui vulguin practicar.

Programa d'escoles esportives

Es va valorar molt positivament el programa, tant la subvenció als tècnics, com l'aportació de materials (balons).

Es va suggerir la possibilitat que apareguessin escoles multiesportives en les edats d'iniciació, 8-10 anys.

També es va recalcar la necessitat que els tècnics siguin de la màxima qualificació, encara que cal reconèixer que, en determinats contextos, no n'hi ha possibilitat. D'altra banda, es va indicar la possibilitat d'organitzar escoles esportives d'estiu.

L'atenció a discapacitats en edat escolar també va ser motiu de reflexió.

Campanya de natació

L'aspecte més positiu és que, teòricament, tots els nens de la província de Huelva poden entrar en el programa i aprendre a nedar.

Entre els aspectes millorables podem esmentar:

- ◆ Les poques piscines existents, com ja hem indicat a l'apartat d'instal·lacions.
- ◆ Pocs tècnics amb relació amb el nombre de nens que es mouen.

Tècnica DAFO

Per tal de fer aquesta valoració més aclairadora, hem utilitzat un altre instrument: la tècnica DAFO (debilitats, amenaces, fortaleeses i oportunitats), que consisteix a analitzar els punts forts i febles que té aquesta situació a nivell intern i extern.

L'esport en edat escolar presenta unes debilitats i fortaleeses que són de caràcter intern, és a dir, que tenim capacitat de modificar o de mantenir. D'altra banda, té unes amenaces i unes oportunitats que són de caràcter extern; no depenen directament de nosaltres, però hem de tenir-les presents i, si s'escau, aprofitar-ne els avantatges.

Les DEBILITATS, que cal corregir, són les carències o limitacions en quantitat o qualitat dels recursos interns sobre els quals no es pot recolzar la consecució dels d'objectius proposats.

Les AMENACES, que cal afrontar, són un factor extern que posa en perill l'aprofitament d'alguna fortaleesa o aprofundeix una debilitat.

Les FORTALESES, que cal mantenir, són els elements interns favorables en què podem basar l'estratègia plantejada de què es disposa en quantitat i qualitat.

Les OPORTUNITATS, que cal explotar, són situacions externes, presents o futures, que permeten l'aprofitament d'algun recurs o fortaleesa interna.

La Matriu DAFO la vam presentar en la taula següent (Taula 2).

Propostes de millora

Després de l'exposició dels resultats i de l'anàlisi de la situació real, vam arribar al punt de més interès: les propostes per millorar. La tècnica DAFO ampliaria aquesta part de l'informe, ja que ens va caldre respondre a: com aprofitar les oportunitats, com mantenir les fortaleeses, com afrontar les amenaces i com corregir les debilitats. Una síntesi d'aquest treball podria ser la que ve a continuació i que hem dividit en tres parts: instal·lacions, programes d'activitats i formació.

Instal·lacions

Una instal·lació esportiva és una inversió massa important com per no tenir en compte una sèrie d'aspectes com els que es descriuen a continuació. En primer lloc, cal aprofitar el pla director d'instal·lacions per orientar i donar suport a cada municipi o comarca pel que fa a les necessitats que tenen. Mentre que les necessitats d'instal·lacions convencionals a

Taula 2.

Matriu DAFO de l'Esport en Edat Escolar a la província de Huelva.

DEBILITATS	FORTALESES
<ul style="list-style-type: none"> • Importants limitacions econòmiques dels Ajuntaments, especialment els d'escassa població. • Excessiu protagonisme de les institucions públiques (supramunicipals) amb competències en aquesta matèria. • Massa dependència de les subvencions i ajuts públics. • Preocupants condicions de salut en què es desenvolupen les activitats esportives (reconeixements mèdics, atenció mèdica, assegurances, etc.). • Poques piscines i pistes d'atletisme i mal repartides. • Escassa atenció al manteniment de les instal·lacions. • Instal·lacions municipals lluny dels col·legis. • Manca d'instal·lacions infantils. • Insuficient aprofitament d'instal·lacions esportives naturals (bicicleta de muntanya, escalada, orientació, circuits). • Formació incompleta dels tècnics dedicats a la iniciació esportiva. El doble vessant: educatiu i esportiu, requereix professors preparats en tots dos camps. • Pocs tècnics. • Falta de continuïtat dels tècnics per l'escassa consideració i remuneració. • Especialització precoç dels esportistes. • Dèficit de tècnics de gestió o coordinació esportiva. • Escassa formació dels gestors. • Nul·la atenció a la formació de pares. • Insuficient relació col·legi-Escola Esportiva. • Excés d'oferta d'activitats als escolars (culturals, idioma, informàtica i fins i tot esportives). • Poca atenció a esports minoritaris a les escoles esportives. • Manca d'activitats que busquin l'adhesió del nen vers l'activitat física. • Escassa vinculació dels clubs amb l'esport escolar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voluntat política d'intervenir en l'esport escolar, tant pel que fa a instal·lacions esportives com en programes d'activitats. • Instal·lacions poliesportives convencionals suficients a tots els municipis. • Augment del nombre d'instal·lacions cobertes en els últims anys. • Increment de titulats universitaris entre els tècnics de les escoles esportives. • Consolidació de programes de la Diputació (escoles esportives, província en joc, material esportiu, circuit de vòlei platja, campanya de natació, etc.).
AMENACES	OPORTUNITATS
<ul style="list-style-type: none"> • Manca de coordinació entre institucions públiques que gestionen l'esport, tant en instal·lacions com en programes. • Repartiment desproporcionat en la província. • Retard en el desenvolupament del Reial Decret de Titulacions Esportives. • Menys compromís dels nens en la pràctica d'esport continuat. • Dependència d'una persona als municipis petits. • Manca de suport dels pares. • No hi ha cultura esportiva sobre la importància de l'esport en els joves, ja que d'altres activitats formatives es paguen i l'esport no (anglès, informàtica). • Escassa intervenció de professors i centres en l'esport en edat escolar (APAs, activitats extraescolars). • Inexistència d'un centre d'Ensenyament no universitari que imparteixi algun dels títols de formació específica sobre activitats físiques i esportives. • Desigualtat socioeconòmica entre les diferents comarques de Huelva. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aprovació de la Llei de l'esport a Andalusia, amb especial menció a l'esport a edat escolar. • Programes de la Junta d'Andalusia (material, instal·lacions). • Pla director d'instal·lacions de la Junta d'Andalusia. • Existència de la Universitat de Huelva, que aporta mestres d'EF, coneixement i investigació. • Oferta formativa de l'IAD per a tècnics i professionals de l'EF. • Clima mediterrani suau, amb moltes hores de llum solar, i poques pluges. • Espais naturals com ara platja, rius o muntanya, per a practiques d'esports a l'aire lliure. • Buscar recursos en les empreses privades, l'aportació de les quals és quasi nul·la. Cal anar amb compte amb utilitzar tabac o alcohol. • Disposició d'alguns responsables municipals per a col·laborar. • Organització comarcal o per mancomunitats que ofereixen d'altres serveis.

la província es troben cobertes, el repte següent és dotar-les d'il·luminació, cobrir-les i construir-ne d'altres, com ara pistes d'atletisme, gimnasos, frontó, piscines o llocs d'activitats esportives en el medi natural. També és deficitari el nombre de parcs infantils (amb jocs per a nens) que tenen una gran demanda, o instal·lacions per a adults com ara pistes de petanca o de bitlles.

D'altra banda, cal fer un estudi de la utilització d'aquest espai esportiu per comprovar-ne la rendibilitat social, així com la viabilitat econòmica per part de l'Ajuntament, per al manteniment i la gestió.

Sempre que sigui possible, les instal·lacions esportives de nova creació haurien de situar-se prop dels centres educatius del municipi.

Programes d'activitats esportives

Vam partir de la base que la Diputació manté uns programes d'activitats molt consolidats i necessaris, com ara les escoles esportives, la província en joc, la campanya de natació o el circuit de vòlei platja. Com que tot és millorable, durant el seminari han sorgit algunes propostes que recordem a continuació.

Cal fomentar la gestió descentralitzada o per comarques, i donar suport als municipis que funcionen bé, perquè col·laborin en l'organització d'alguns programes, com per exemple, la província en joc. Es podria crear la figura de tècnics mancomunats, amb la missió d'oferir un servei a aquelles localitats que no es poden permetre aquesta despesa.

D'altra banda, cal augmentar les relacions amb els centres educatius, ja que tots els nens del municipi són allà. A més a més de la col·laboració en la captació, es poden utilitzar les instal·lacions dels centres, el seu material esportiu i es pot estudiar la possibilitat d'implicar-hi les APAs i els centres en les escoles esportives, com a activitat extraescolar.

També cal conscienciar els municipis i donar-los suport, perquè la qualitat de les activitats esportives sigui superior. En aquest sentit, les deficiències més grans se centren en la manca de reconeixements mèdics, o d'assegurança de res-

ponsabilitat civil. També és una queixa generalitzada l'escassa retribució dels tècnics, cosa que dificulta la seva continuïtat.

Sempre que sigui possible, hem de promocionar activitats esportives minoritàries, com ara l'atletisme, els escacs o el tennis de taula. En aquesta línia, podem aprofitar millor l'entorn de cada municipi, és a dir, el mar, els rius o la muntanya, per realitzar activitats esportives a la natura. La coordinació és un altre aspecte millorable. D'una banda, aprofitant activitats d'un municipi per als del seu entorn, com s'esdevé amb la campanya de natació. D'una altra, a nivell intern dins cada Ajuntament, perquè les activitats esportives no coincideixin amb altres ofertes culturals (música, idiomes, informàtica) o d'un altre tipus (catequesi).

Programes de Formació

Segons que hem analitzat, una de les deficiències més grans és la formació de tècnics, gestors i pares i, en conseqüència, és imprescindible continuar, millorar o iniciar (segons el cas), programes de formació.

Els programes de formació de tècnics haurien de tenir les característiques aportades per Marcelo i d'altres (1995):

- Continuitat.
- **Centrada** en l'activitat quotidiana de l'aula.
- Connectar amb les **característiques específiques** del lloc de treball de cada docent.
- Treballar en "equips docents".
- Ser **participativa**.
- Ser **flexible** i diversa en les ofertes i en els instruments a emprar.

Els tècnics de les escoles esportives se situen en un d'aquests dos blocs: entrenadors amb bona formació tècnica i escassos coneixements psicopedagògics, i mestres als quals els acostuma a succeir just al contrari. Per tant, s'haurien de dissenyar cursos de formació permanent més tècnics, orientats als mestres, i d'altres de més pedagògics orientats als entrenadors. Així mateix, és hora que existeixin diversos nivells, per a inicial, mitjà i avançat,

perquè cada monitor triï d'acord amb els seus coneixements i experiència.

Aquesta inversió en formació ha d'anar paral·lela a una tasca de seguiment i avaluació de l'activitat, que es podrà realitzar de forma interna (pel mateix Ajuntament) i externa (a través de la Diputació). La qualitat d'aquesta avaluació podria repercutir en un augment o una disminució de les ajudes de la Diputació per al programa en qüestió.

D'altra banda, cal continuar amb la formació de gestors esportius, que també hauria de tenir unes característiques similars pel que fa a la continuïtat, contextualització, flexibilitat i treball en equip.

També caldria programar activitats de formació amb els pares i implicar-los d'alguna forma en els programes esportius. És necessari propiciar més trobades entre gestors, tècnics i pares, per millorar la coordinació i la qualitat dels programes.

Conclusions

Limitacions de la investigació

Qualsevol projecte que es porta a terme està exposat a problemes de molt diversos tipus, que condicionen el desenvolupament del treball. Aquest seminari no ha estat exempt de dificultats, cosa que hem de reconèixer per ètica i per valorar en la seva justa mesura els resultats d'aquesta experiència.

En primer lloc, la composició del seminari no ha estat ideal, ja que hi ha hagut alguns participants que no hi han assistit amb la continuïtat que exigia el treball plantejat i, en conseqüència, algunes reunions no han estat tan enriquidores com esperàvem. L'assistència, l'experiència i la formació dels membres del seminari són fonamentals per extreure conclusions més interessants amb vista a pròxims fòrums de debat que puguin crear-se.

La falta de costum de participar en grups de discussió ha provocat que, en ocasions, alguns participants acaparessin el debat en excés, amb la permissivitat dels directors, i que d'altres membres participessin molt poc.

Finalment, aquesta metodologia de treball (seminari), encara que la considerem d'interès, és insuficient per conèixer la

realitat de l'esport en edat escolar de la província. Només acostant-nos als municipis, per observar i preguntar en el mateix lloc de treball, obtindríem dades més fiables i contextualitzades.

Malgrat aquestes limitacions, considerem que el treball realitzat ha aportat dades d'interès, que hem analitzat i que sintetitzem en les conclusions.

Conclusions

Repassarem els objectius que ens plantejàvem en començar la investigació per comprovar si s'han complert.

En primer lloc, volíem analitzar la realitat de l'esport a l'edat escolar a la nostra província. Entre les dades d'un qüestionari que vam realitzar al començament, els documents lliurats pels representants de la Diputació i les aportacions dels membres del Seminari, creiem que hem fet una repassada per l'esport municipal en edat escolar a la província de Huelva; n'hem destacat els aspectes més positius i hem proposat millores a cada programa.

Un altre objectiu era conèixer experiències en el foment de l'esport a l'edat escolar. Entre els documents lliurats pels representants de la Diputació Provincial s'inclouen experiències d'altres entorns en relació al desenvolupament de l'esport en edat escolar.

D'altra banda, volíem proposar mesures i actuacions per millorar el desenvolupament de l'esport municipal a l'edat escolar. En l'apartat de resultats, hem exposat les propostes que han anat sorgint en el Seminari, per tal d'augmentar la qualitat dels programes d'esport municipal. Finalment, preteníem aprofundir en els resultats i en les intervencions efectuades en la promoció de l'esport a l'edat escolar, a la nostra província i fora d'aquesta.

Investigacions futures

Considerem interessant mantenir un fòrum de debat sobre l'esport en edat escolar en forma de Seminari com el que s'ha iniciat aquest any. Malgrat tot, hi ha d'altres temes que són motiu d'estudi,

com ara l'esport en poblacions menys ateses (dones, discapacitats, tercera edat), l'esport sènior, etc. Aquesta experiència pilot ha de servir per rectificar els errors que hem analitzat i que sintetitzaríem en:

- Realitzar, amb temps, un qüestionari més simple i més contextualitzat.
- Completar la composició del Seminari i garantir l'assistència i la participació de tots els seus components.
- Permetre que tingui una durada, com a mínim, d'un curs escolar complet, perquè doni temps d'analitzar les dades que s'utilitzin, aplegar-les i reflexionar-hi.

Perquè aquesta informació sigui més real i contextualitzada, cal incloure-hi estudis de camp més concrets, per poder analitzar aspectes com ara:

- Conèixer el grau de satisfacció dels alumnes en relació al monitor (titulació, anys que porta en el grup, edat, sexe), al nombre d'hores setmanals, a la qualitat de la instal·lació, etc.
- Analitzar el nivell d'activitats físicoesportives dels nens a les classes d'EF i a les escoles esportives, i encreuar les dades per buscar-hi alguna relació.
- Etc.

Bibliografia

- AA.VV. (1993), "El deporte en la edad escolar". *Actas de las VII Jornadas de Deporte y Corporaciones Locales*. F.E.M.P. Madrid.
- Año, V. (1997), *Planificación y organización del entrenamiento juvenil*. Madrid: Gymnos.
- Benedito, A. (1977), *Temas didácticos. Dinámica de grupos*. Barcelona: Círculo Editor Universo.
- Biddle, B. J. y Anderson, D. S. (1989), "Teoría, métodos, conocimiento e investigación sobre la enseñanza". A Wittrock, M. C. (Coord.), *La investigación de la enseñanza, I. Enfoques, teorías y métodos*. Barcelona: Paidós Educador. MEC.
- Blázquez, D. (1995), *La iniciación deportiva y el deporte escolar*. Barcelona: Inde.
- Colás, P. y Buendía, L. (1992), *Investigación educativa*. Sevilla: Alfar.

Delgado, M. (1995), "Actividad física para la salud en Educación Primaria". A Romero, C.; Linares, D.; De La Torre, E. (coord.). *Estrategias metodológicas para el aprendizaje de los contenidos de la E.F. Escolar*. Promeco. Universidad de Granada, pàg. 137-146.

Erickson, F. (1989), "Métodos cualitativos de investigación sobre la enseñanza". A Wittrock, M. C. (Coord.). *La investigación de la enseñanza, II. Métodos cualitativos y de observación*. Paidós Educador. M.E.C. Barcelona.

FEMP (1992). "Manifiesto sobre el Deporte en la edad escolar". A FEMP *El Deporte en la edad escolar*. Madrid: Edita FEMP.

González, J. L. (1988), "Investigación etnográfica sobre el pensamiento de los maestros en periodo de formación inicial: Una experiencia didáctica en el aula mediante una estrategia de cambio conceptual". A Marcelo, C. (editor). *Avances en el estudio del pensamiento de los profesores*. Servicio Publicaciones. Universidad de Sevilla.

Howey, K. R. y Zimpher, N. L. (1989), "Pre-service Teacher Educators' Role in Programs for Beginning Teachers". *The Elementary School Journal*, vol. 89, n.º 4, University of Chicago.

Krueger, R. A. (1991), *El grupo de discusión. Guía práctica para la investigación aplicada*. Madrid: Pirámide.

Ley 6/1988, de 14 de Diciembre, Ley del Deporte de Andalucía.

MEC (1989), *Plan de investigación educativa y de formación del profesorado*. Madrid: MEC y CIDE.

Marcelo, C. (1994), "Estrategias de análisis de datos en investigación educativa". A Villar, L. M. (Coord.), *Manual de entrenamiento: evaluación de procesos y actividades educativas*, pàg. 39-62. Barcelona: PPU.

Medina Casaubón, J. (1995), "Influencia de un entrenamiento docente basado en el trabajo en grupo durante la formación inicial del profesorado de Educación Física. Un estudio preliminar". Tesis Doctoral inédita. Universidad de Granada.

Merino, A. (Coord.) (1995), "Apuntes del I Seminario Andaluz del Deporte Base". Málaga: IAD.

Rodríguez, J. M.ª. (1994), "Las prácticas de enseñanza en la formación inicial de los profesores". Tesis Doctoral. Facultad de Ciencias de la Educación. Universidad de Sevilla.

– (1997). *Bases y Estrategias de Formación Permanente del Profesorado*. Huelva: Hergué.

Zabalza, M. (1988), "Condiciones metodológicas en el estudio del pensamiento de los profesores. Los autoinformes". A Marcelo, C. (editor). *Avances en el estudio del pensamiento de los profesores*. Servicio Publicaciones. Universidad de Sevilla.